

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ד.

עין משפט
גר מצוה

לג א מיי פ"א מהל
גינה הלכה ט סמג
עין קנה טור ש"ע ח"מ
סי שמת סעיף ד:
לד ב מיי שם הלכה ט:

מירי דהוה **אעבר ואמה**. ולא כפירוש רש"י שפירש משום דתנן בהחובל (לקמן דף פו.) עבד ואשה פגיעתן כו' דל"כ ה"ל למינקט עבד ואשה אלא מפרש ר"ת דנקט עבד ואמה משום דקאמי אמתני' דסוף מסכת ידים וטעמא משום שמה יקיטנו רבו דבסמוך מפורש התם: **לאו אע"ג** דבוונתו

לאו ראי השן שאין בוונתו להזיק כראי הקרן שבוונתו להזיק ולא ק"ו הוא ומה שן שאין בוונתו להזיק חייב קרן שבוונתו להזיק לא כ"ש איצטריך ס"ד אמינא מירי דהוה אעבר ואמה עבד ואמה לאו אע"ג דבוונתן להזיק אפ"ה פטירי ה"ג לא שגא אמר רב אשי אטו עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו ב"שמה יקיטנו רבו וילך וידליק גדישו של חברו ונמצא זה מחייב את רבו מאה מנה בכל יום אלא פריך הכי לא ראי הקרן שבוונתו להזיק כראי השן שאין בוונתו להזיק ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי הקרן שאין הנאה להזיק ורגל מאי שיריה כשהזיק חב המזיק לאתווי רגל וליתנייה בהדיא אלא אמר רבא תנא שור לרגלו ומבעה לשינו וה"ק לא ראי הרגל שהזיקה מצוי כראי השן שאין הזיקה מצוי ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי הרגל שאין הנאה להזיק וקרן מאי שיריה כשהזיק חב המזיק לאתווי קרן וליתנייה בהדיא במועדין מתחילתן קמירי בתמין ולבסוף מועדין לא קמירי ושמואל מ"ט לא אמר כרב אמר לך אי סלקא דעתך אדם הא קתני סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם וליתני ברישא בנזקי ממון קמירי בנזקי גופו לא קמירי ורב נמי הא קתני אדם בסיפא אמר לך רב ההוא למחשביה בהדי מועדין הוא דאתא ומאי לא הרי ה"ק לא ראי השור שמשלם את הכופר כראי האדם שאין משלם את הכופר ולא ראי האדם שחייב בארבעה דברים כראי השור שאין בו ארבעה דברים הצד השווה שבהן שדרכן להזיק וכי שור דרכו להזיק במועד ומועד דרכו להזיק כיון דאייעד אורחיה הוא אדם דרכו להזיק בישן ישן דרכו להזיק כיון דכייף ופשיט אורחיה הוא ושמירתן עליך אדם שמירת גופו עליו הוא ולמעמיך הא דתני קרנא ארבעה אבות נזיקין ואדם אחד מהן אדם שמירת גופו עליו הוא אלא כדאמר ליה רבי אבהו לתנא תני אדם שמירת גופו עליו

ולא ראי השן שאין בוונתו להזיק כראי הקרן שבוונתו להזיק ולא ק"ו הוא כל שכן דמשום האי טעמא נפיק קרן משן. וה"ה נמי דקא פריך אטעמא קמא דאי כתב קרן הוה נפקא שן מיניה בק"ו ומה קרן שאין הנאה להזיק מיילתא דרב יהודה לא ראי הקרן שאין הנאה כו' ואי כתב שן לא אתיא קרן מיניה ולא ראי השן שאין בוונתו להזיק כו' ואי כתב קרן לא אתיא שן מיניה ולא מיקשי מידי האי לאו מיילתא היא שאין זה לשון הש"ס אלא ההוא דצעי למיגמר חזריה מיניה נקט ברישא דקתני מתני' לא זה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ואי כתב הני מרתי לא אתי אש מתרוייהו אלמא כל היכא דקתני לא ראי זה כראי זה ההוא דצעי אגמורי חזריה מיניה נקט ברישא דקתני מתני' וה"ק לא ראי זה כראי זה אין דין הכתוב בהו ראו לנהוג בהו: איצטריך. למיכתב קרן: אפ"ה פטורין. כדאמרינן בפ' החובל (לקמן דף פו.) העבד והאשה פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו בחמרים פטורין: לאו טעמא רבה אית בהו. דאי מיחייבת ליה כל שעה שיכעיסנו רבו ילך וידליק גדישו של חברו כדי לחייב את רבו: אלא פריך ואימא הכי. לא ראי השור כראי המזבעה דקתני במתני' ה"ק לא ראי הקרן שבוונתו להזיק כהרי השן שאין בוונתו להזיק אלא להנאלתה ממכונת הלכך אי כתב קרן לא הוה נפיק שן מיניה: ולא הכי השן שיש הנאה להזיק כהרי הקרן כו'. ואי כתב שן לא אתיא קרן מיניה: ורגל מאי עביד ליה תנא דמתני' דלא תני: שיריה. בתמיה: וה"ק. הך דקתני מתני' לא הרי השור כהרי המזבעה ה"ק כו': רגל הזיקה מצוי הלכך לא אתיא שן מיניה: רגל וזכר שן ואש מועדין מתחילתן לשלם נזק שלם דלא פליג רחמנא בין תס למועד אלא בנגיחה: שור המזיק ברשות הניזק. שנכנס לרשות הניזק ונגח שם את שורו ואע"ג דתס הוא משלם נזק שלם. וסתמא כר"ט דאמר לקמן (דף טו.) משונה קרן ברשות הניזק נזק שלם משלם: בנזקי ממונו. בנזקי גופו. שהוא עצמו מניק לא מיירי: הא קתני אדם. כפיפא אדם. דקתני במתני' לא הרי השור כהרי המזבעה ליה ברישא. דבנזקי ממונו קמירי. ונזקי גופו לא כמירי. ויש אומי הלכה כשמואל. ורב אמר לך אדם הא דקתני ליה בסיפא למחשביה בהדי מועדין הוא דאתא. מאי לא ראי לא ראי. הכי קאמי' לא ראי השור שמשלם את הכופר כו' הצד השווה שבהן שדרכן להזיק. שור דרכו להזיק במועד. אדם דרכו להזיק בישן. ושמירתן עליך. אדם שמירת גופו עליו. דאמי' לתנא תני אדם שמירת גופו עליו.

(א) וידיס פ"ד מ"ו.
(ב) ויקרא ד"ג א (ג) ע"ב
טו"ס פסחים ז. ד"ה אלא
(ד) ועי' גמרי"מ שהלריך
בתיבום של התוס' ובספר
פ"י, (ה) נכס"א: דעור,
(ו) נכס"א: וממוקן,
(ז) ונמשום שור ואש נמי לריך
לנמוקו כל"ל עי' מהר"ם א,

גליון הש"ס

תוס' ד"ח כשהזיק בו' אלא באידך. דלקמן דף ט ע"ב ועי' לקמן דף יג ע"ב בתוס' ד"ה כשהזיק: שם ד"ה ברא בו' ולא בפבר' משום ק"ב"ב. עי' דקן דף י"א ע"א בריש ד"ה משא"כ בלש: בא"ד ראי לאו קרא דע"ה. עי' בספר יקראם לרא"ס סי' ח:

רבינו הגאון

שן אין בוונתו להזיק אלא לאכל להנאלתה. קרן כותה להזיק ואין לה הנאה. והאח למילף מעבד ואמה דפטור מרייהו. ודחי לה רב אשי. אטו עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו במתניתין א' בסוף מסכת ידים תאמרו בעבדו ואמרו שיש בהן דעת שאם יקיטנו ילך וידליק גדישו שלחברו ונמצא מחייבו בכל יום. ולא עמד זה התירוק ונודחו. ותוך רבא הני תנא שור לרגלו ומבעה לשינו כו'. וקרן מאי שיריה. מאי טעמ' שן ורגל מועדין מתחילתן הן ותני להו ברישא. קרן דהוא תם ולכי מייעד הוי ליה מועד תנא ליה בסיפא. כשהזיק חב המזיק לאיתווי קרן. ושמואל מאי טעמ' לא אמ' רבא. אמ' לך אדם הא קתני ליה בסיפא דמתני'. והאדם. ואמאי לא תנא ליה ברישא. דבנזקי ממונו קמירי. ונזקי גופו לא כמירי. ויש אומי הלכה כשמואל. ורב אמר לך אדם הא דקתני ליה בסיפא למחשביה בהדי מועדין הוא דאתא. מאי לא ראי לא ראי. הכי קאמי' לא ראי השור שמשלם את הכופר כו' הצד השווה שבהן שדרכן להזיק. שור דרכו להזיק במועד. אדם דרכו להזיק בישן. ושמירתן עליך. אדם שמירת גופו עליו. דאמי' לתנא תני אדם שמירת גופו עליו.

(א) עי' מוס' ד"ה מירי דהוה.

ליה דדרבה מיניה וכו' נמי אין שייך להזכיר תנא דכי חזקיה דלקמן בפ"ב (דף קו.) משמע דלאי לאו קרא דעליו ולא על האדם הוה ילפינן אדם משור שיתחייב מזיד מיתה וכופר ומעליו פטרי ליה אפילו שוגג דומיא דשוס' דאין מויד לשור ומנא דכי חזקיה דפוטור אפילו שוגג היינו ממון שהזיק בשעת חיוב מיתה ולאפוקי ממנא דדריש ב' אלו נערות (כמוצות דף לה. ושם) הא אם יהיה אסון לא יענש דדוקא דין אסון אמא חזקיה ואשמועינן לאו דוקא דין אסון לא יענש אלא אפי' שוגג לא יענש: כיון דכייף ופשיט אורחיה הוא. בירושלמי יש לישן לא מחייב אלא כשהשכיב עצמו אלא הכלים אכל אס יסן והציאו כלים אכלו ושכרן פטור דהם גרמו לו וכן אם היה ישן והלך חצירו לישן אכלו והזיקו זה את זה הראשון פטור והאחרון חייב: ולמעמיך. פירוש אפילו תימא מצעה זה השן: אדם שמירת גופו עליי. מכאן משמע דלא גרסינן במתני' וממונא' מדלא פריך נמי הכי אדם ממונו הוא ומוש"ה אין לריך לנמוקו כדפירשמי לעיל (ג) ד"ה וממוקן: ואימא

ה"ג